

<https://doi.org/10.31516/2410-5333.063.03>¹

УДК 316.77:125

М. В. Комова

доктор наук із соціальних комунікацій, доцент, кафедра соціальних комунікацій та інформаційної діяльності, Національний університет «Львівська політехніка», Львів, Україна

maria.v.komova@lpnu.ua

<https://orcid.org/0000-0002-4115-3690>

А. І. Петрушка

кандидат наук із соціальних комунікацій, асистент кафедри соціальних комунікацій та інформаційної діяльності, Національний університет «Львівська політехніка», Львів, Україна

alina.i.petrushka@lpnu.ua

<https://orcid.org/0000-0002-8769-4599>

ТИПОЛОГІЧНА РЕПРЕЗЕНТАТИВНІСТЬ ЖУРНАЛІВ УКРАЇНИ

Розглянуто кількісні та якісні показники видання вітчизняних журналів і продовжуваних видань протягом 2018–2020 рр. Здійснено аналіз типологічних особливостей репертуару й репрезентативності вітчизняної журнальної продукції в регіонах України. Визначено домінантні й периферійні типи журналів на сучасному медіаринку. Встановлено диспропорції в типологічній структурі вітчизняної журнальної продукції, домінування журналів наукового типу за загальною кількістю назв і представленістю в усіх областях України, а також брак науково-популярних і літературно-художніх журналів, що обмежує потенціал інформаційного простору в аспекті інтелектуалізації читачів, формування в них гармонійної картини світу.

Ключові слова: *журнал, репертуар журнальних видань, типологія, типологічна структура, науковий журнал, громадсько-політичний журнал.*

М. Komova

Doctor of Sciences in Social Communications, assistant professor, Department of Social Communications and Information Activity, Lviv Polytechnic National University, Lviv, Ukraine

A. Petrushka

Candidate of Sciences in Social Communications, assistant of the Department of Social Communications and Information Activity, Lviv Polytechnic National University, Lviv, Ukraine

TYPOLOGICAL REPRESENTATIVENESS OF UKRAINIAN JOURNALS

The relevance. Considering the representativeness of journals in the information space allows us to actualize the problem of the repertoire of modern Ukrainian printed media as an active communicator. The availability of journals with various typological characteristics allows us to assert the harmony and completeness of providing the informational needs of readers and the realization of the public purpose of the press.

1 This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International License

The purpose of the research is to study the peculiarities of the typological representativeness of domestic journal production in the regions of Ukraine.

The methodology. Statistical, comparative methods and the method of generalization allowed identifying quantitative characteristics of the typological structure of journals and forming an objective basis for the study. Methods of analysis and synthesis were used to establish the peculiarities and regularities of the representativeness of journals in the domestic information space. Methods of description and visualization allowed presenting the results of the study.

The results. Considering the typological characteristics of publications, their multifaceted functions, problems, and reader groups makes it possible to determine the structure of the media market, the saturation of its segments, and the place and individual features of each publication in the system of periodicals.

The scientific novelty. Nowadays in the information space of Ukraine, printed periodicals, particularly journals, are in tough competition with new media, the technological basis of which gives them significant advantages in distribution and perception. However, the value of journals as the core of purposeful intellectual activity of society's elite is preserved. The resources of convergence, which provide the opportunity to present the same content in forms that differ in their technological basis, actualize the research of journal publications.

The practical significance. The typological structure of the modern Ukrainian information space was established by determining the representativeness of functional types of journals.

The conclusion. The study of quantitative and qualitative characteristics of journals and periodicals published on the territory of Ukraine during 2018-2020 proved the dominance of journal products published in the capital of the state over the general flow of journals. The most powerfully represented scientific type of journals in terms of the total number of titles and representation in all regions of Ukraine. There is an apparent lack of science fiction and literary and artistic journals. It limits the potential of the information space to intellectualize readers and form a harmonious picture of their world.

Keywords: *journal, repertoire of journal publications, typology, typological structure, scientific journal, socio-political journal.*

Актуальність теми дослідження. Розгляд репрезентативності журналів за типологічною ознакою в сучасному вітчизняному інформаційному просторі дозволяє визначити вихідні позиції наукової проблеми щодо розроблення стратегій розвитку друкованих медіа країни. Розгляд репрезентації журналів в інформаційному просторі дозволяє актуалізувати проблему репертуару сучасних українських друкованих медіа як активного комунікатора. Наявність журналів, що володіють різними типологічними ознаками, засвідчує гармонійність і повноту забезпечення інформаційних потреб читачів, реалізацію суспільного призначення преси. Системний аналіз друкованих медіа за функціональним, читацьким скеруванням, характером інформації з використанням принципів та методів типологічних досліджень дозволяє означити стан репертуару, репрезентативність і лакуни в типологічній структурі журнальних видань.

Постановка проблеми. У сучасному інформаційному просторі України друковані періодичні видання, зокрема журнали, перебувають в умовах жорсткої конкуренції з новими медіа, технологічна база яких надає їм значні переваги щодо поширення та сприймання. Проте цінність журналів як ядра цілеспрямованої інтелектуальної активності еліти суспільства зберігається. Ресурси конвергенції, яка забезпечує можливість представляти один і той самий контент у формах, різних за своєю технологічною основою, актуалізують дослідження журнальних видань.

Методологія дослідження. Статистичний, порівняльний методи та метод узагальнення дозволили виявити кількісні характеристики типологічної структури журналів та сформуванню об'єктивну основу для дослідження. За допомогою статистичного методу виявлено кількісні показники видання журналів різних типів у регіонах України. За допомогою аналітико-синтетичного, логічного, порівняльного методів визначено особливості та закономірності репрезентативності журналів, рівні представлення журналів різних типів у вітчизняному інформаційному просторі. Методи опису та візуалізації дозволили представити результати дослідження. Візуалізація результатів наукового дослідження унаочнює співвідношення кількісних характеристик видання журналів.

Мета дослідження — визначити особливості типологічної репрезентативності вітчизняної журнальної продукції в регіонах України. Для досягнення визначеної мети передбачено виконання таких **завдань**:

- означити типологічні особливості репертуару вітчизняної журнальної продукції;
- проаналізувати репрезентативність журналів різних типів у регіонах України;
- визначити домінуючі й периферійні типи журналів на сучасному медіаринку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження публікаційної активності щодо типологічної структури періодичних видань України виконано на основі аналізу контенту спеціальних журналів: «Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія», «Вісник Харківської державної академії культури», «Вісник Книжкової палати» за 2018–2022 роки (рис. 1).

Дослідження з проблематики функціонування періодичних видань як у сучасному, так і в історичному аспектах належать до периферійних. Попри загалом невелику кількість статей, присвячених українським періодичним виданням, об'єктами досліджень є журнали різних типів (рис. 2).

Пріоритетними темами щодо наукових журналів є концептуальні застави формування контенту в умовах інтеграції в міжнародний інформаційний простір, типологія наукових публікацій у контексті наукометричної

Рис. 1. Репрезентативність статей про періодичні видання в спеціальних журналах

Рис. 2. Типологічна структура періодичних видань, про які опубліковано дослідження у спеціальних журналах

бази Web of Science, функціонування електронних наукових ресурсів у руслі сучасних бібліотечних інновацій, а також редакційна політика наукового видання як чинник забезпечення принципів публікаційної етики (Жалко & Ляшук, 2018; Петрушка & Пелещин, 2020; Фіялка, 2019). Вагомим сегментом публікацій є науково-аналітичні статті про контент спеціальних журналів: «Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія», «Вісник КНУКіМ», «Вісник Книжкової палати». Статті присвячено фундаментальним та прикладним проблемам інформаційно-документаційної сфери, а саме науковому осмисленню сучасного стану документознавства в Україні, статусу наукового журналу у професійному комунікаційному просторі, бібліографознавчим розвідкам, перспективам розвитку документознавчої освіти (Литвин, 2020; Литвин & Добровольська, 2019). Репертуар

українських науково-популярних журналів вкрай обмежений. Єдина стаття щодо цього типу видань розглядає журнал “National Geographic Magazine” як приклад успішної моделі трансформації наукового контенту в науково-популярний шляхом зміни знакової природи представлення знань: від переважно текстового документа до візуалізованого за допомогою засобів фотографії, гравюри, картографії. Сформувалися стильові особливості науково-популярного журналу: подання достовірної текстової інформації, правдивість і точність якої підтверджує різноманітна візуальна інформація (Петрушка, 2019). У «Віснику Харківської державної академії культури» висвітлено питання типології виробничих (професійних) журналів, їх бібліометричний аналіз у зарубіжному бібліотекознавстві (Комова, 2018; Шевцова, 2018). Громадсько-політичні, публіцистичні журнали найчастіше перебувають у центрі уваги наукових розвідок. За матеріалами вітчизняних і зарубіжних ЗМІ простежено суспільний дискурс про питання російсько-української війни, євроатлантичної інтеграції України, COVID-19 (Дюжева, 2021; Темчур, 2019). Ретроспективні дослідження висвітлюють контент журналів, які припинили вихід у світ, але зберегли свою актуальність (Комова & Петрушка, 2018). Публікації науково-аналітичного змісту репрезентують історико-бібліографічні узагальнення, визначають роль бібліографічних покажчиків як складників національної бібліографії України, зокрема статті про державний бібліографічний покажчик «Літопис журнальних статей», про актуальні бібліографознавчі питання на сторінках фахового видання «Вісник Харківської державної академії культури», а також про дослідження тематичної спрямованості публікацій у періодиці України (Добко & Шкаріна, 2019; Павленко, 2022). Дослідження газетних видань свідчать про їхню цінність як оперативного джерела інформації, а також необхідність створення цифрових архівів газетних колекцій (Шевченко, 2019; Бухтатий, 2018).

Закордонні дослідження проблематики типології документів демонструють значне зростання різноманітності типів документів. Актуальна тематика — дослідження цифрових типів документів і їхнього впливу на поширення науково-технічної та суспільної інформації. Активно розвиваються документи, що містять не тільки текстову, а й мультимедійну інформацію. Висвітлення суспільних дискусій не обмежується новинами, аналітичними, редакційними статтями про нові суспільні й науково-технічні проблеми в традиційних медіа. Дослідження типології документів сприяє забезпеченню інтересів, доступу до інформації для різних користувачів інформації (Коулер, 2010). Редакційна й видавнича політика газет визначає принципи та критерії ідентифікації подій, надання їм статусу популярних і гідних висвітлення в медіа. Повідомлення про події, вбудоване в більші

цикли висвітлення протесту, набуває вагомості на перших шпальтах газет (Rafail et al., 2019). Значні масиви контенту газет і журналів, нових медіа зумовлюють необхідність застосування методів, що ґрунтуються на використанні інформаційних і комп'ютерних технологій. Ці тенденції розгортання інформаційної аналітики актуалізують питання етики інформаційної практики, задоволення потреб користувачів інформації з гуманітарних та соціальних наук (Агаїґо, 2019). Громадські медіа, створені непрофесійними журналістами, є активними учасниками поширення актуального новинного дискурсу. В інформаційному просторі зростає вплив вебжурналів, які є популярним джерелом новин. Новинні та політичні блоги підтримують тісні взаємозв'язки, а також із традиційними професійними медіа. Блогосфера зорієнтована на професійні інформаційні повідомлення (Reese et al., 2007).

Методологічні аспекти типології медіа. Методологія типології медіа ґрунтується на вченні системології, що застосовує пріоритетно-системне, алгоритмічне мислення для досягнення мети. Вона охоплює: принципи світоглядної організації мислення; логічні методи диференціації та інтеграції знань про медіа; створення нових знань за допомогою системи кодування, логічного, послідовного та ієрархічного подання в документальній формі відповідно до поставленої мети.

Світоглядна організація мислення щодо типології медіа ґрунтується на таких когнітивних принципах:

- системність групування медіа за комплексом класифікаційних ознак, що поєднані логічними зв'язками й формують певну цілісність;
- логічність групування медіа за родо-видовими відношеннями між ними, що формує ієрархію та логіку побудови класифікаційної схеми;
- креативність групування медіа, що відображає у класифікаційних розробках трансформаційні процеси та їх тенденцій у соціальних комунікаціях;
- наступність методології класифікації та типологізації медіа.

Важливе дотримання принципів використання метамови для побудови класифікаційних схем: лаконічність і точність у формулюванні класифікаційних ознак, видів медіа та їх трактування; термінологічна уніфікованість класифікаційних ознак, видів і типів медіа.

Аналіз кількісних та якісних характеристик типологічної репрезентативності журналів виконано за офіційним сайтом Книжкової палати України (Друковані засоби масової інформації, 2023). Досліджено репертуар журналів, продовжуваних видань, що видані на теренах України упродовж 2018–2020 рр. та обліковані в інформаційних ресурсах Книжкової палати на основі обов'язкових примірників.

Виклад основного матеріалу дослідження. В Україні з 2018 по 2020 рр. видано понад 3 тис. журналів і продовжуваних видань усіх типів (рис. 3).

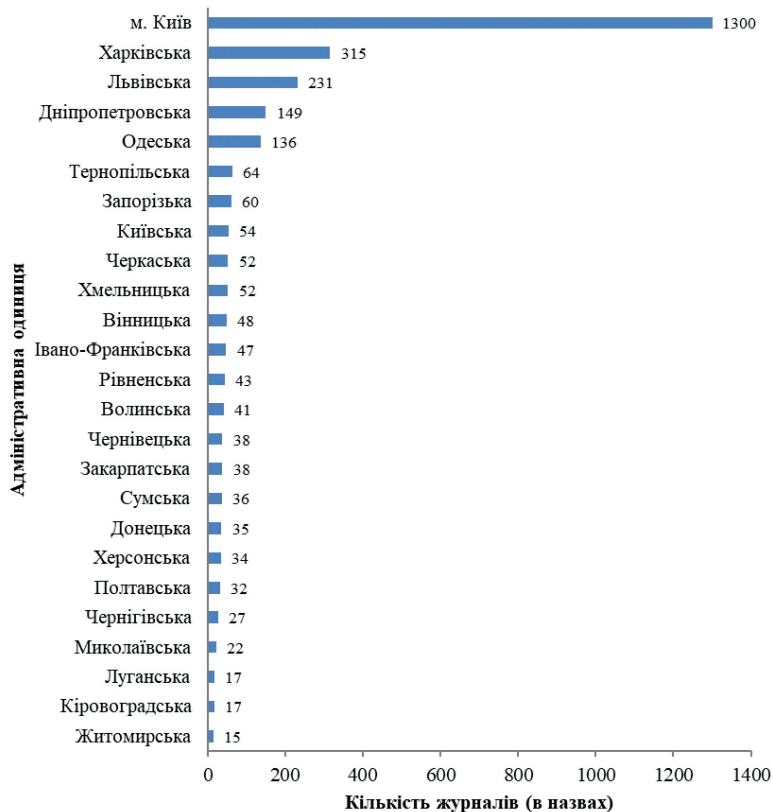

Рис. 3. Видання журналів в Україні (у назвах, 2018–2020 рр.)

Системність типологічних ознак журналів, охоплення всіх сфер інтелектуальної та практичної діяльності свідчать про розвиненість медіаринку журналів. В інформаційному просторі функціонують такі типи журналів: громадсько-політичний, науковий, науково-популярний, виробничо-практичний, літературно-художній, популярний. Дослідження типологічної структури вітчизняної журнальної продукції свідчить про певні диспропорції у співвідношенні кількості близьких типів, які можуть зумовлювати взаємний розвиток або корелюватися в кількісних показниках (рис. 4).

Так, цілком домінують позиції наукових журналів (75%), що означає активні наукові дослідження, не переростають у поширення науково-популярних журналів (3%), і це свідчить про замкнутість наукової спільноти, слабку популяризацію наукових здобутків вітчизняної науки серед широких верств населення. Популярні журнали (10%) достатньо поширені, однак

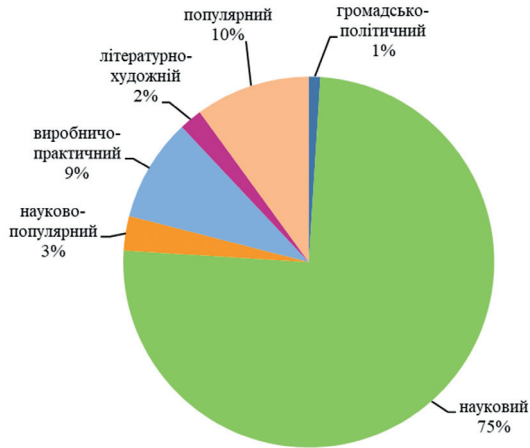

Рис. 4. Типологічна структура вітчизняної журнальної продукції

літературно-художні — незначно представлені (3%), хоча суспільну функцію — організацію дозвілля — вони також можуть виконувати, як і популярні журнали, щоправда, на значно вищому інтелектуальному, духовному рівні.

Спостерігаємо суттєву нерівномірність видання журналів різних типів у регіонах України. Так, усі 6 типів журналів видаються лише в Дніпропетровській, Львівській, Одеській областях та в місті Київ. 5 типів журналів видається в Київській, Тернопільській, Харківській, Чернівецькій областях. Розширюється коло регіональних творчих спільнот, які видають 4 типи журналів: у Вінницькій, Донецькій, Івано-Франківській, Рівненській, Сумській, Черкаській, Чернігівській. Решта областей мають скромнішу типологічну структуру журнальної продукції (рис. 5).

Наукові журнали. Серед журналів найчіткіше окреслився профіль наукових. У 2018–2020 рр. в Україні видають 2187 наукових журналів, продовжуваних видань, що становить 75% від загальної кількості. Це єдиний тип журналів, який представлений у всіх областях України (рис. 6).

Серед них слід означити науково-теоретичні, науково-практичні, науково-навчальні й науково-методичні журнали, бюлетені наукових інституцій. Кожен із підтипів журналів має свою специфіку подання матеріалів, зумовлену як особливостями змісту, так і інформаційними потребами споживачів інформації, їхніми віковими особливостями. Традиційно до наукових журналів долучають і реферативний журнал (РЖ), який в Україні за назвою «Джерело» видає Книжкова палата в 4 серіях «Природничі науки», «Техніка. Промисловість. Сільське господарство», «Соціальні та гуманітарні науки. Мистецтво», «Медицина. Медичні науки». Хоча, зважаючи

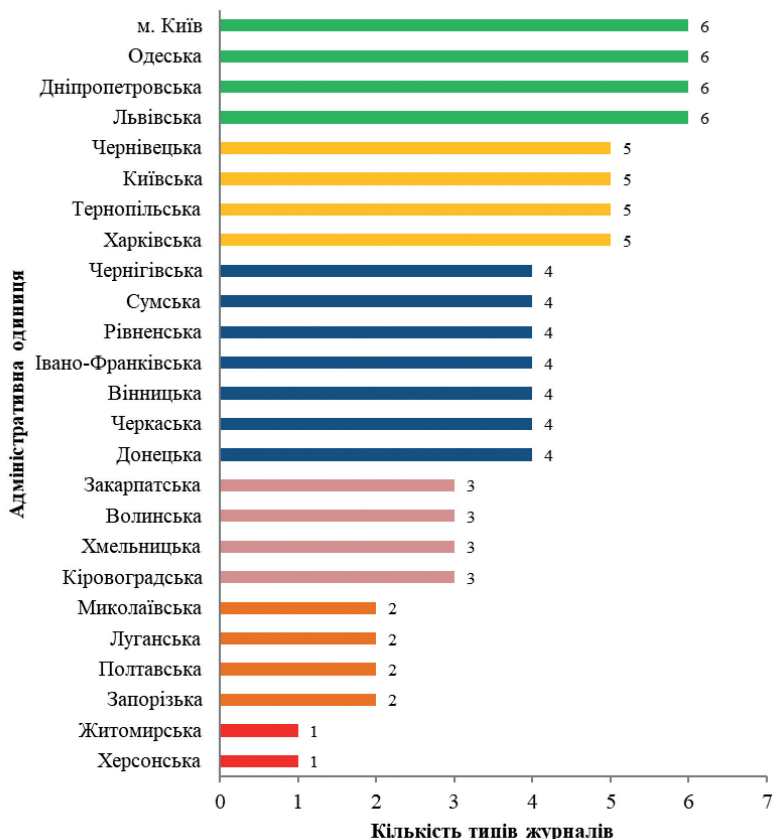

Рис. 5. Регіональна поширеність видання журналів різних типів в Україні

на специфіку змістового наповнення (подання бібліографічних відомостей про вітчизняні та закордонні видання, про результати їхнього аналітико-синтетичного опрацювання) та структуру, РЖ можна вважати й окремим різновидом журналів.

Громадсько-політичні журнали. Багатомільйонні консервативні, одноманітні за змістом, структурою та оформленням громадсько-політичні видання змінили інформаційні та аналітичні медіа різного скерування із чіткіше визначеним читацьким вектором, із сучасним, здебільшого індивідуальним, дизайном. У 2018–2020 рр. в Україні видається 22 громадсько-політичних журнали, що становить 1% від загальної кількості (рис. 7).

Вони видаються в 5 областях і м. Києві: «Трибуна» (Київ), «The Ukrainian Week» (Київ), «Бути лідером. Україна» (Дніпро), «Державність»

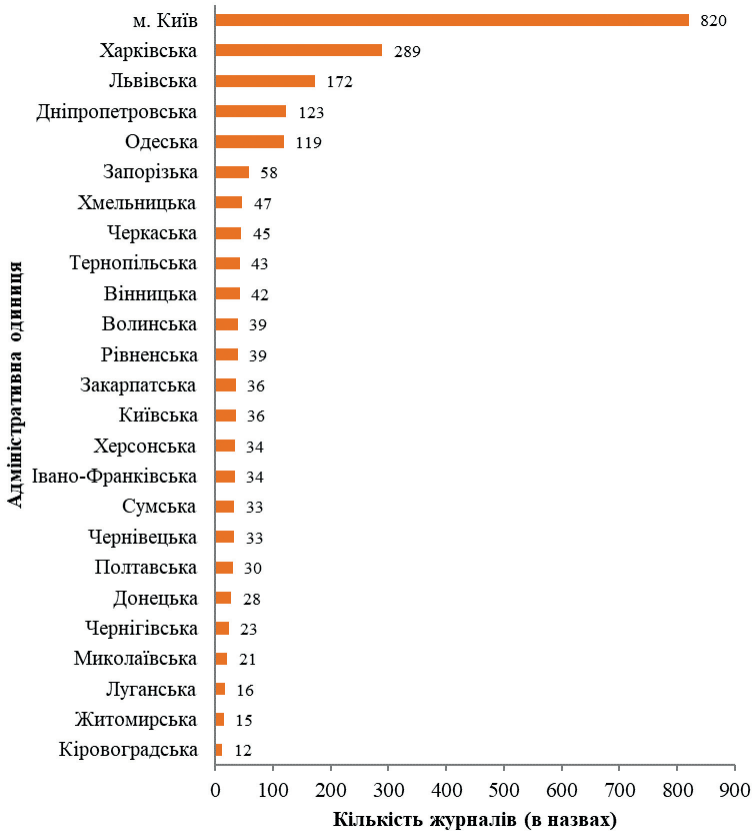

Рис. 6. Розподіл наукових журналів в областях України

(Львів), «Зона» (Одеса), «Буковинський журнал» (Чернівці), «Українське Державотворення» (Ужгород).

Типологічні характеристики друкованих громадсько-політичних журналів втілюються шляхом дотримання змістових та естетичних засад творення видання. До змістовних засад можуть належати:

- використання широкої палітри жанрів;
- чітке структурування контексту (символьна інтерпретація теми номера на обкладинці, вільній від анонсу інших публікацій; використання широкіх берегів при двошпальтовому складанні);
- використання текстуальних особливостей (розміщення на берегах шпальт додаткових відомостей, наприклад імен, графіків, посилань; заміна заголовків тексту анотаціями; виділення кольором головної думки; виділення цитат великим шрифтом).

Рис. 7. Розподіл громадсько-політичних журналів в областях України

До естетичних засад можуть належати: унікальні та незмінні окремі елементи оформлення журналу; послідовне й лаконічне застосування елементів сучасного дизайну; використання великоформатних ілюстрацій, кольорових ініціалів, підкреслення в підрубриках; максимальний зв'язок між текстом та ілюстраціями, коментарями, посиланнями; акцентування головних матеріалів прийомами оформлення.

Науково-популярні журнали. Моно- і політематичні, універсальні науково-популярні видання призначаються для читачів, різних за освітнім рівнем, інтересами, віком. Вони виконують суспільну функцію популяризації досягнень науки і техніки, сприяння самоосвіті й формування наукового світогляду читачів. Контент становлять: статті про основи науки, теоретичні, експериментальні дослідження у сфері науки, культури, практичної діяльності; фотографії, рисунки; практична інформація, розважальні й літературні твори. Вони призначені юнацтву, аматорам, що прагнуть поповнити свої знання, нефаківцям, зокрема фахівцям суміжних професій. За даними Книжкової палати, у 2018–2020 рр. в Україні видають 79 науково-популярних журналів, що становить 3% від загальної кількості (рис. 8).

Однак лише детальний аналіз їхньої періодичності й регулярності виходу у світ, обсягів накладів дозволить об'єктивно стверджувати про реальне виконання ними функції популяризації досягнень науки і техніки. На думку дослідників, українські науково-популярні медіа (журнали, їхні сайти, спеціалізовані сайти) представлені недостатньо в інформаційному просторі. Зважаючи на актуальність суспільних потреб у науково-популярній інформації, привертають увагу концепції оптимізації інформаційного простору шляхом відкриття науково-популярних електронних та друкованих видань (їхніх електронних версій) із обов'язковою вимогою — урахування рентабельності та конкурентоздатності нових медіапроектів (Петрушка, 2017).

Тематика науково-популярних журналів — різноманітна. Тематичний спектр науково-популярних журналів охоплює такі галузі, як природничі

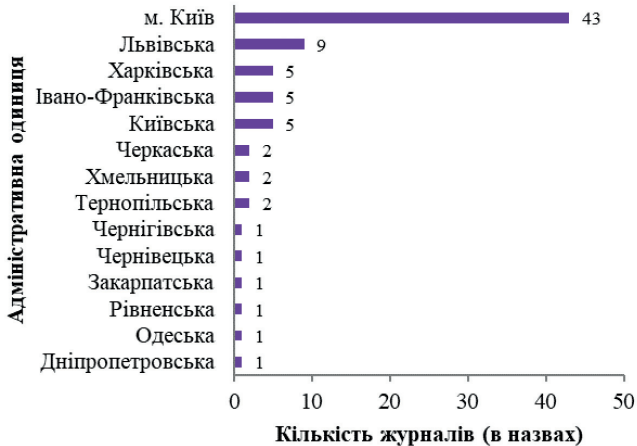

Рис. 8. Розподіл науково-популярних журналів в областях України

науки, економіка, військова історія, політологія, вітчизняна та світова наука, футурологія, культура. Домінантні позиції посідають краєзнавчі часописи. Вони видаються: в Києві — «Ruthenica»; у Дніпропетровській області — «Ткума»; Київській — «Юр'ївський літопис»; Львівській — «Клекіт бузька»; Одеській — «Краєзнавчий вісник Придунав'я»; Рівненській — «Воляння з Волині»; Хмельницькій — «Дунаєвеччина очима дослідників, учасників і свідків подій», «Краєзнавець Хмельниччини»; Черкаській — «Краєзнавство Черкащини», «Холодний яр»; Чернівецькій — «Буковинська Гуцульщина», Чернігівській — «Ніжинська старовина». На Івано-Франківщині видається ціле суцвіття краєзнавчих часописів: «Галичина», «Гуцульщина і Покуття», «Карпати: людина, етнос, цивілізація», «Краєзнавець Прикарпаття», «Султанівські читання». Репертуар науково-популярних журналів розширює тематика: мілітарна — «Цитаделя» (Львів); науково-технічна — «Discovering. Ukraine» і «Історія науки і техніки» (Київ), «Наука та просвіта» і «Наука і техніка» (Харків); природнича — «Навколо світу» (Київ), «Загадки природи і Всесвіту» (Харків); з охорони здоров'я, охорони життєдіяльності «Будьмо здорові» (Київ), «Безпека життєдіяльності» (Київ); архітектурна — «Opus Mixtum» (Київ); екологічна — «Зелені Карпати» (Рахів); мистецька — «Етномузика» (Львів); психологічна — «Психологія і суспільство» (Тернопіль).

Диференціація видань за читацьким призначенням визначає співвідношення науковості й популярності у викладі матеріалу, особливості використання мовних засобів, дизайну. Типологічні особливості науково-популярних видань як періодики, що популяризує науку та техніку, зу-

мовляють наявність глибокого наукового змісту і професійного викладу (з обов'язковим тлумаченням вузькоспеціальних термінів, біографічних відомостей про згадуваних осіб), а також широке використання ілюстративного матеріалу для розуміння читачами контексту, акцентування головних думок.

Виробничо-практичні журнали. Суспільна функція виробничо-практичних журналів полягає в поширенні досвіду практичної діяльності у сфері реального й фінансового секторів економіки. У журналах цього типу публікуються статті, присвячені різноманітним аспектам технології, техніки, економіки, організації виробництва, а також методичні розробки. У 2018–2020 рр. в Україні видають 263 виробничо-практичних журнали, що становить 9% від загальної кількості (рис. 9).

Виробничо-практичні журнали забезпечують різнобічну ділову активність. Згідно з «Класифікатором друкованих ЗМІ України», ділові друковані ЗМІ поділяють на:

- ділові видання, призначені для широкої ділової аудиторії, містять понад 50% матеріалів економічної тематики або інші матеріали, що подаються в контексті економічної тематики, без виділення вузькоспеціалізованої теми, яка б охоплювала понад половину матеріалу видання;
- видання про особисті фінанси, присвячені оптимізації особистих фінансових потоків;
- спеціалізовані, тобто видання, орієнтовані на широку ділову аудиторію із часткою матеріалів вузько орієнтованого спрямування з окремого виду економічної діяльності (Українська, 2009).

Відповідно до запропонованої класифікації, виробничо-практичні журнали поділяємо на ділові, корпоративні і спеціалізовані. Вони зорієнтовані на підготовленого читача: керівників галузі, керівників та працівників корпорацій, конкретні установи або їхніх клієнтів. Вони мають, як правило,

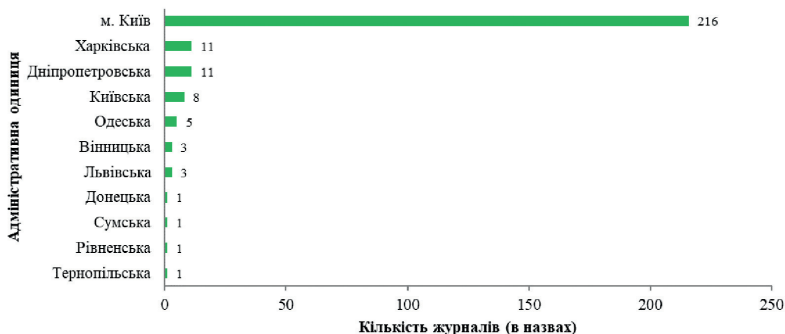

Рис. 9. Розподіл виробничо-практичних журналів в областях України

чітко визначену читацьку адресу, добре фінансуються, а тому активно використовують можливості сучасної поліграфії.

Ділові журнали. В Україні якісні ділові періодичні видання побачили світ лише на початку 90-х рр., зокрема з виходом таких журналів, як «Галицькі контракти» та «Бізнес». У цей час ділова аудиторія, яка займалася бізнесом, мала інформаційні потреби, що обмежувалися питаннями законодавства та податкової політики, а також інформацією про поточні ціни на товари. Економічне зростання 2000-х рр. зумовило якісні зміни не тільки в економіці, а й у розвитку інформаційних потреб ділових кіл, які були змушені якісно та ефективно розвивати власний бізнес, працювати з персоналом, вести переговори, володіти інформацією з різних галузей економіки, різних сфер суспільного життя. Репертуар ділових видань формують українські журнали: «Бізнес: колективне ділове медіа», «Ділова панорама», «Мистецтво продажу», «Ділова столиця» (Київ). Видають й українські версії закордонних журналів, зокрема з 2011 р. публікують Forbes Україна в російськомовному варіанті, з 2014 р. відкрито україномовну версію сайту forbs.ua. Перші онлайн-аналоги друкованих ділових видань та інтернет-портали цієї тематики почали масово з'являтися лише упродовж останнього десятиліття (Друль, 2013). Ділові інтернет-видання, виокремлюючись з-поміж інших інтернет-ресурсів, розглядають як окремий сегмент медіа України. Вихід у світ друкованих медіа, що мають електронні версії, створення інтернет-видань зумовлює потребу розроблення сучасної видової класифікації засобів соціальних комунікацій. Розроблено кілька класифікацій інтернет-медіа (Друль, 2013; Каплій, 2013; Кашуба, 2004; Чабаненко, 2010).

Спеціалізовані журнали. Активний розвиток у сегменті ділової преси припав на початок 2000-х рр., що виявилось в появі спеціалізованих ділових видань. Контент таких видань уже не просто містив оперативну констатацію фактів, а й пропонував якісну аналітичну інформацію. Серед виробничо-практичних медіа частка спеціалізованих видань доволі значна. Так, із 11 журналів цього виду, виданих у Харкові, щонайменше 5 можна вважати спеціалізованими: «Бухгалтер», «Консультант бухгалтера», «Локомотив-інформ», «Маркетинг і реклама», «Метал-дайджест». У Рівному видається серія міжнародних спеціалізованих науково-аналітичних журналів: «Пиво. Технології та інновації», «Горішник. Технології та інновації», «Напої. Технології та інновації», «Садівництво і виноградарство», «Ягідник. Технології та інновації». Тематика спеціалізованих медіа різноманітна: «Екологія підприємства», «Харчові технології та обладнання» (Київ); «Бджільництво» (Тернопільська); «ЕміТІнфо», «Баланс», «Баланс-агро», «Метал клуб» (Дніпропетровська); «Спеціалізований журнал з тваринництва», «Спеціалізований журнал з птахівництва» (Київська);

«Всеукраїнський бюлетень планових хімічних обробок рослин» (Миколаїв); «Порти України» (Одеська).

Літературно-художні журнали. Літературно-художні журнали виконують суспільну функцію духовного, естетичного виховання, розвитку загальної культури в користувачів інформації. Містять твори художньої літератури, публіцистичні і критичні статті та матеріали. Слід відзначити вагомий мистецький компонент у часописах цього спрямування. У 2018–2020 рр. в Україні видається 52 літературно-художніх журнали, що становить 2% від загальної кількості (рис. 10).

Репертуар літературно-художніх журналів формують визнані в літературних і мистецьких колах часописи «Березіль», «Дніпро», «Всесвіт» (Київ); «Дзвін» (Львів). Однак вагому частку становлять журнали, створені на усіх теренах України і вже, зокрема, у своїй назві відтворюють самотність літературного процесу та образну палітру митців краю: «Світязь» (Волинська обл.); «Світлиця», «Вінницький край» (Вінницька); «VivArt», «Материк», «Саксагань», «Форум», «Панорама слова» (Дніпропетровська), «Голос Нью-Йорка» (Донецька); «Снятин», «Перевал», «Писанка», «Літературознавчі студії» (Івано-Франківська); «Скарби Писарської гори» (Київська); «Ї», «Наш край Любачівщина» (Львівська); «Соборна вулиця» (Миколаївська); «Дерibasівська-Рішельєвська», «Морія», «Стародавнє Причорномор'я» (Одеська); «Кременчук літературний», «Рідний край» (Полтавська); «Альманах літераторів Сумщини» (Сумська); «Курінь»,

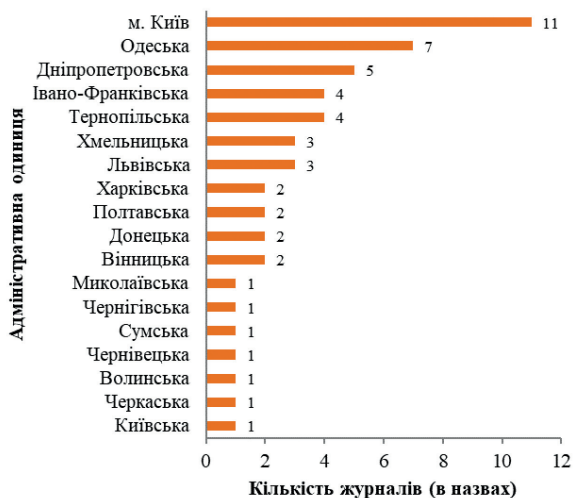

Рис. 10. Розподіл літературно-художніх журналів в областях України

«Подільська толока», «Освітнянська скриня», «Літературний Тернопіль» (Тернопільська); «Нива», «Слобожанський круг» (Харківська); «Медобори», Південний Буг», «Слово єдне!» (Хмельницька); «Склянка часу» (Черкаська); «Німчич» (Чернівецька); «Літературний Чернігів» (Чернігівська).

Популярні журнали. Популярні журнали виконують суспільну функцію організації дозвілля й задовольняють індивідуальні інтереси читачів з питань культури, спорту, побуту. Вони різноманітні за проблематикою і за формою. В Україні видається до 300 популярних журналів, які становлять 10% від загальної кількості (рис. 11).

До типологічних особливостей цього виду друкованих видань належать високий літературний та естетичний рівень, переважання нарисів, невеликих оповідань, численні великоформатні ілюстрації, реклама високої якості та висока ціна.

У сучасних умовах спостерігається тематичне й читачьке розмежування популярних медіа, які, заповнюючи тематичну нішу інформаційного простору щодо побуту, моди, косметики, задовольняють інтереси споживачів, сприяють їхньому як інтелектуальному, так й емоційному зростанню. Винятково м'який, відкритий, довірливий тон викладу, численні ілюстрації, що емоційно позитивно і креативно підкріплюють текст. Інформаційні ресурси Книжкової палати демонструють популярні видання найрізноманітнішої тематики: «Aeroplan», «Grande: життя високої проби» (Дніпропетровська); «Сонцесад», «Господарство від А до я» (Київська); «Оздоровчі поради» (Кіровоградська); «Жінка і життя» (Львівська); «Бесарабський вернісаж» (Одеська); «Консервування» (Тернопільська). Журнали релігійної темати-

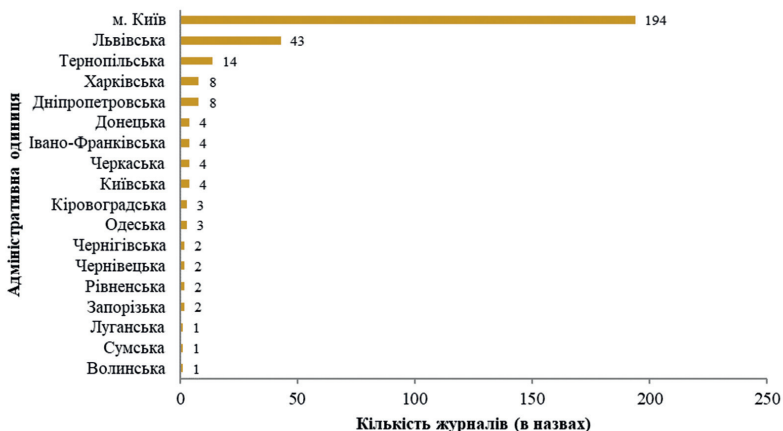

Рис. 11. Розподіл популярних журналів в областях України

ки розглядаємо як такі популярні видання, що призначені для задоволення потреб приватного, духовного життя: «Волинь християнська» (Волинська); «Рідна церква», «Споконвіку було слово» (Івано-Франківська); «Віра. Надія. Любов» (Київська); «Місіонер» (Львівська); «Євангельський голос» (Тернопільська); «Християнська сім'я» (Черкаська). Інтелектуальний, естетичний розвиток суспільства, підвищення матеріального й духовного рівня читачів неодмінно зумовлюють появу різноманітних видів друкованих ЗМІ цього типу. У популярних журналах особливості структури, візуалізації та групування матеріалу визначаються тематикою. У молодіжних журналах вміщують велику кількість ілюстрацій, рекламні матеріали.

Висновки. Інформаційний простір журналів заповнили наукові статті про глобальні трансформації в теорії та практиці бібліотечно-інформаційної та архівної справи, модернізацію професійних стандартів спеціальної освіти в контексті використання інформаційно-комп'ютерних технологій. Зростання суспільної ваги процесів аналізу цифровізованих масивів науково-технічної, ділової, культурної інформації сприяло входженню в професійну предметну сферу процесів менеджменту з питань PR, HR, GR. Потенціал соціальних мереж, конвергентні форми соціокультурної діяльності, іміджеві соціокомунікаційні технології, інформаційна культура й гігієна, ресурси цифрової документальної спадщини — ось далеко не повний перелік актуальних і запотребованих до вивчення об'єктів досліджень.

Урахування типологічних характеристик видань, їхніх багатогранних функцій, проблематики, читачьких груп надає можливість охарактеризувати структуру медіаринку, насиченість його сегментів, позиціонування кожного видання в системі періодичних видань. Типологічна структура сучасного українського інформаційного простору встановлена шляхом визначення репрезентативності функціональних типів у масиві журналів. Дослідження кількісних та якісних характеристик журналів і продовжуваних видань, що видані на теренах України упродовж 2018–2020 рр., засвідчило домінування журнальної продукції, опублікованої в столиці держави, над загальним потоком журналів. Найбільше репрезентовано науковий тип журналів за загальною кількістю назв і представленістю в усіх областях України. Очевидний брак науково-популярних і літературно-художніх журналів, що обмежує потенціал інформаційного простору в аспекті інтелектуалізації читачів, формування у них гармонійної картини світу.

Список посилань

- Бухтатий, О. (2018). Роль і перспективи військово-цивільного партнерства у процесах відродження локальної «бригадної» (фронтової) преси Збройних сил України. *Вісник Книжкової палати*, 5, 36–39.
- Добко, Т., & Шкаріна, В. (2019). Показники змісту українських часописів — складова національної бібліографії України. *Бібліотекознавство*.

- Документознавство. Інформологія*, 3, 6–14. DOI: <https://doi.org/10.32461/2409-9805.3.2019.187859>
- Друковані засоби масової інформації (2023). Державна наукова установа *Книжкова палата України імені Івана Федорова*. <http://www.ukrbook.net/zmi.html>
- Друль, Н. (2013). Ділові інтернет-видання в системі ЗМІ України. *Вісник Львівського університету*, 37, 290–294.
- Дюжева, К. (2021). Соціальна інформація в розрізі глобального COVID-карантину в рецепції житомирських медіа: специфіка, форми репрезентації. *Вісник Книжкової палати*, 2, 19–21.
- Жалко, Т., & Ляшук, Н. (2018). Електронні журнали як об'єкт сучасних бібліотечних інновацій. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*, 2, 52–58. DOI: <https://doi.org/10.32461/2409-9805.2.2018.150380>
- Каплій, О. (2013). Класифікація засобів масової інформації: конституційно-правові питання. *Актуальні проблеми політики*, 50, 35–46.
- Кашуба, Г. (2004). Українські Інтернет-видання: комунікативно-лінгвістичні та правові аспекти. *Вісник Львівського університету*, 25, 474–480.
- Комова, М. (2018). Типологічна структура системи корпоративних видань. *Вісник Харківської державної академії культури*, 53, 176–189. DOI: <https://doi.org/10.31516/2410-5333.053.17>
- Комова, М., & Петрушка, А. (2018). Документальна реконструкція як різновид наукового ретроспективного моделювання. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*, 1, 11–19. DOI: <https://doi.org/10.32461/2409-9805.1.2018.150428>
- Литвин, С. (2020). Наукове осмислення сучасного стану документознавства в Україні на сторінках журналу «Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія». *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*, 2, 5–12. DOI: <https://doi.org/10.32461/2409-9805.2.2020.221147>
- Литвин, С., & Добровольська, В. (2019). Науковий журнал «Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія» у професійному комунікаційному просторі. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*, 1, 6–26. DOI: <https://doi.org/10.32461/2409-9805.1.2019.165297>
- Павленко, І. М. (2022). Актуальні бібліографознавчі питання на сторінках фахового видання «Вісник Харківської державної академії культури». *Вісник Харківської державної академії культури*, 62, 112–124. DOI: <https://doi.org/10.31516/2410-5333.062.08>
- Петрушка, А. (2019). Вияви трансформації наукового контенту. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*, 2, 96–105. DOI: <https://doi.org/10.32461/2409-9805.2.2019.175879>
- Петрушка, А. І. (2017). Ресурси SWOT-аналізу в моделюванні мас-медіа. *Держава та регіони*, 1, 146–150.
- Петрушка, А., & Пелешин, А. (2020). Функціональні ознаки електронних наукових ресурсів. *Бібліотекознавство. Документознавство.*

Информология, 1, 105–117. DOI: <https://doi.org/10.32461/2409-9805.1.2020.205443>

- Темчур, К. (2019). Конфліктний дискурс українських медіа під час агресії Росії в Азовському морі. *Вісник Харківської державної академії культури*, 54, 92–100. DOI: <https://doi.org/10.31516/2410-5333.054.11>
- Українська асоціація видавців періодичної преси розробила класифікатор друкованих ЗМІ. (2009). *Детектор Медіа*. <https://detector.media/withoutsection/article/45849/2009-05-27-uavpp-rozrobila-klasifikator-drukovanikh-zmi/>
- Фіялка, С. (2019). Типологія наукових публікацій (на прикладі журналів із політематичного покажчика Social Sciences Citation Index наукометричної бази Web of Science). *Вісник Книжкової палати*, 5, 8–10.
- Чабаненко, М. В. (2010). Модель інтернет-видання як складової одиниці системи ЗМІ. *Держава та регіони. Серія «Соціальні комунікації»*, 2, 97–102.
- Шевцова, Ю. (2018). Бібліометричний аналіз професійних журналів у зарубіжному бібліотекознавстві. *Вісник Харківської державної академії культури*, 52, 121–130. DOI: <https://doi.org/10.31516/2410-5333.52.125047>
- Шевченко, М. (2019). Цифрові архіви періодичних видань: сучасні виклики для України. *Вісник Харківської державної академії культури*, 56, 114–127. DOI: <https://doi.org/10.31516/2410-5333.056.11>
- Araújo, C. A. Á. (2019). Information practices: the relevance of the concept to information user studies. *Annals of Library and Information Studies*, 66 (3).
- Kouper, I. (2010). Information about the synthesis of life forms: A document-oriented approach. *Journal of Documentation*, 66 (3), 348–369. DOI: [10.1108/00220411011038449](https://doi.org/10.1108/00220411011038449)
- Rafail, P., Walker, E. T., & McCarty, J. D. (2019). Protests on the Front Page: Media Saliency, Institutional Dynamics, and Coverage of Collective Action in the New York Times, 1960–1995. *Communication Research*, 46 (1). DOI: [10.1177/0093650215608239](https://doi.org/10.1177/0093650215608239)
- Reese, S. D., Rutigliano, L., & Hyun, K. (2007). Mapping the blogosphere: Professional and citizen-based media in the global news arena. *Journalism*. DOI: [10.1177/1464884907076459](https://doi.org/10.1177/1464884907076459)

References

- Bukhtaty, O. (2018). The role and prospects of civil-military partnership in the revival of the local “brigade” (frontline) press of the Armed Forces of Ukraine. *Visnyk Knyzhkovoї palaty*, 5, 36–39. [In Ukrainian].
- Dobko, T., & Shkarina, V. (2019). Indexes of the content of Ukrainian magazines - a component of the national bibliography of Ukraine. *Bibliotekoznavstvo. Dokumentoznavstvo. Informolohiia*, 3, 6–14. DOI: <https://doi.org/10.32461/2409-9805.3.2019.187859>. [In Ukrainian].
- Printed media (2023). “Ivan Fedorov Book Chamber of Ukraine” State Scientific Institution. <http://www.ukrbook.net/zmi.html>. [In Ukrainian].
- Drul, N. (2013). Business Internet publications in the media system of Ukraine. *Visnyk Lvivskoho universytetu*, 37, 290–294. [In Ukrainian].

- Diuzheva, K. (2021). Social information in the context of global COVID-quarantine in the reception of Zhytomyr media: specifics, forms of representation *Visnyk Knyzhkovoï palaty*, 2, 19–21. [In Ukrainian].
- Zhalko, T., & Liashuk, N. (2018). Electronic journals as an object of modern library innovations. *Bibliotekoznavstvo. Dokumentoznavstvo. Informolohiia*, 2, 52–58. DOI: <https://doi.org/10.32461/2409-9805.2.2018.150380>. [In Ukrainian].
- Kaplii, O. (2013). Classification of mass media: constitutional and legal issues. *Aktualni problemy polityky*, 50, 35–46. [In Ukrainian].
- Kashuba, H. (2004). Ukrainian Internet publications: communicative-linguistic and legal aspects. *Visnyk Lvivskoho universytetu*, 25, 474–480. [In Ukrainian].
- Komova, M. (2018). Typological structure of the system of corporate publications. *Visnyk of Kharkiv State Academy of Culture*, 53, 176–189. DOI: <https://doi.org/10.31516/2410-5333.053.17>. [In Ukrainian].
- Komova, M., Petrushka, A. (2018). Documentary reconstruction as a type of scientific retrospective modeling. *Bibliotekoznavstvo. Dokumentoznavstvo. Informolohiia*, 1, 11–19. DOI: <https://doi.org/10.32461/2409-9805.1.2018.150428>. [In Ukrainian].
- Lytvyn, S. (2020). Scientific comprehension of the current state of document science in Ukraine on the pages of the journal “Library Science. Documentation. Informology”. *Bibliotekoznavstvo. Dokumentoznavstvo. Informolohiia*, 2, 5–12. DOI: <https://doi.org/10.32461/2409-9805.2.2020.221147>. [In Ukrainian].
- Lytvyn, S., & Dobrovolska, V. (2019). Scientific journal “Library Science. Document Science. Informatics” in the professional communication space. *Bibliotekoznavstvo. Dokumentoznavstvo. Informolohiia*, 1, 6–26. DOI: <https://doi.org/10.32461/2409-9805.1.2019.165297>. [In Ukrainian].
- Pavlenko, I. M. (2022). Actual bibliographic issues on the pages of the professional publication “Visnyk of Kharkiv State Academy of Culture”. *Visnyk of Kharkiv State Academy of Culture*, 62, 112–124. DOI: <https://doi.org/10.31516/2410-5333.062.08>. [In Ukrainian].
- Petrushka, A. (2019). Manifestations of transformation of scientific content *Bibliotekoznavstvo. Dokumentoznavstvo. Informolohiia*, 2, 96–105. DOI: <https://doi.org/10.32461/2409-9805.2.2019.175879>. [In Ukrainian].
- Petrushka, A. I. (2017). Resources of SWOT analysis in mass media modeling. *Derzhava ta rehiony*, 1, 146–150. [In Ukrainian].
- Petrushka, A., & Peleshchysyn, A. (2020). Functional features of electronic scientific resources. *Bibliotekoznavstvo. Dokumentoznavstvo. Informolohiia*, 1, 105–117. DOI: <https://doi.org/10.32461/2409-9805.1.2020.205443>. [In Ukrainian].
- Temchur, K. (2019). Conflict discourse of Ukrainian media during the Russian aggression in the Azov Sea. *Visnyk of Kharkiv State Academy of Culture*, 54, 92–100. DOI: <https://doi.org/10.31516/2410-5333.054.11>. [In Ukrainian].
- Ukrainian Association of Publishers of Periodicals has developed a classifier of print media. (2009). *Detector Media*. <https://detector.media/withoutsection/>

-
- article/45849/2009-05-27-uavpp-rozrobila-klasifikator-drukovanikh-zmi/. [In Ukrainian].
- Fiyalka, S. (2019). Typology of scientific publications (on the example of journals from the Social Sciences Citation Index of the Web of Science scientometric database). *Visnyk Knyzhkovoï palaty*, 5, 8–10. [In Ukrainian].
- Chabanenko, M. V. (2010). Model of the Internet edition as a component unit of the mass media system. *Derzhava ta rehiony. Seriiia "Sotsialni komunikatsii"*, 2, 97–102. [In Ukrainian].
- Shevtsova, Y. (2018). Bibliometric analysis of professional journals in foreign library science. *Visnyk of Kharkiv State Academy of Culture*, 52, 121–130. DOI: <https://doi.org/10.31516/2410-5333.52.125047>. [In Ukrainian].
- Shevchenko, M. (2019). Digital archives of periodicals: modern challenges for Ukraine. *Visnyk of Kharkiv State Academy of Culture*, 56, 114–127. DOI: <https://doi.org/10.31516/2410-5333.056.11>. [In Ukrainian].
- Araújo, C. A. Á. (2019). Information practices: the relevance of the concept to information user studies. *Annals of Library and Information Studies*, 66 (3). [In English].
- Kouper, I. (2010). Information about the synthesis of life forms: A document-oriented approach. *Journal of Documentation*, 66 (3), 348–369. DOI:10.1108/00220411011038449. [In English].
- Rafail, P., Walker, E. T., & McCarty, J. D. (2019). Protests on the Front Page: Media Salience, Institutional Dynamics, and Coverage of Collective Action in the New York Times, 1960-1995. *Communication Research*, 46 (1). DOI: 10.1177/0093650215608239. [In English].
- Reese, S. D., Rutigliano, L., & Hyun, K. (2007). Mapping the blogosphere: Professional and citizen-based media in the global news arena. *Journalism*. DOI: 10.1177/1464884907076459. [In English].

Надійшла до редколегії 09.03.2023